

Příklad 1. Rozhodněte, zda následující zobrazení mezi vektorovými prostory jsou lineární.

- (a) $\varphi: \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}, \varphi(x_1, x_2) = 2x_1 + x_1x_2$,
- (b) $\varphi: \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^3, \varphi(x_1, x_2) = (2x_1 - 3x_2, 5x_2, x_1 - x_2)$,
- (c) $\varphi: \mathbb{R}_3[x] \rightarrow \mathbb{R}^2, \varphi(p) = (p(1), p(2))$,
- (d) $\varphi: \mathbb{R}_3[x] \rightarrow \mathbb{R}^2, \varphi(p) = (p(1), p(2))$.

$\varphi: U \rightarrow V$ je lineární zobrazení, ať $\forall u, v \in U$ je $\varphi(u+v) = \varphi(u) + \varphi(v)$
 $\forall a \in \mathbb{R} \forall u \in U$ je $\varphi(au) = a \cdot \varphi(u)$

Pr. Speciálně $\varphi(0) = 0$ a $\varphi(au + bv) = a\varphi(u) + b\varphi(v)$.
 $\varphi: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R} \quad \varphi(x) = a \cdot x \quad a \in \mathbb{R}$.

Pr. 1 a) zobrazení nic je lineární, lebo

$$a^2 x_1 x_2 \neq a \cdot x_1 x_2 \Leftrightarrow a^2 - a \neq 0 \wedge x_1 x_2 \neq 0$$

$a \neq 0, 1$

$$\varphi(ax_1, ax_2) = 2ax_1 + (ax_1) \cdot (ax_2)$$

$$a \cdot \varphi(x_1, x_2) = a \cdot (2x_1 + x_1x_2) = 2ax_1 + a \cdot x_1x_2$$

např. $a = -1, x_1 = 1, x_2 = 1$ $\varphi(1, 1) = -(2 \cdot 1 + 1 \cdot 1) = -3$ Teda $\varphi(1, 1) \neq \varphi(-1, 1)$.
 $\varphi(-1, 1) = -2 + (-1) \cdot 1 = -3$

b) zobrazení je lineární

$a \cdot \varphi(x_1, x_2) = a \cdot (2x_1 - 3x_2, 5x_2, x_1 - x_2) = (2ax_1 - 3ax_2, 5ax_2, ax_1 - ax_2)$

$\varphi(a \cdot (x_1, x_2)) = \varphi(ax_1, ax_2) = (2ax_1 - 3ax_2, 5ax_2, ax_1 - ax_2)$

$a \varphi(x_1, x_2) = \varphi(a \cdot (x_1, x_2)) \quad \forall a, x_1, x_2 \in \mathbb{R} \quad \checkmark$

$\varphi(x_1, x_2) + \varphi(y_1, y_2) = \varphi(x_1 + y_1, x_2 + y_2) = (2(x_1 + y_1) - 3(x_2 + y_2), 5(x_2 + y_2), (x_1 + y_1) - (x_2 + y_2))$

$\varphi(x_1, x_2) + \varphi(y_1, y_2) = (2x_1 - 3x_2, 5x_2, x_1 - x_2) + (2y_1 - 3y_2, 5y_2, y_1 - y_2)$

$= (2(x_1 + y_1) - 3(x_2 + y_2), 5(x_2 + y_2), (x_1 + y_1) - (x_2 + y_2))$

$\varphi(x_1, x_2) + \varphi(y_1, y_2) = \varphi(x_1 + y_1, x_2 + y_2) \quad \forall x_1, x_2, y_1, y_2 \in \mathbb{R} \quad \checkmark$

c) $\varphi(p) = (p(1), p(2))$ nic je lineární zobrazení

např. $q(x) = 1 \quad \forall x \in \mathbb{R}$

$\varphi(q+q) = ((q+q)(1), (q+q)(2)) = (2q(1), (2q(2))^2) = (2q(1), 4q(2)) = (2 \cdot 1, 4 \cdot 1) = (2, 4)$

$\varphi(q) + \varphi(q) = (q(1), q(2)^2) + (q(1), q(2)^2) = (1, 1^2) + (1, 1^2) = (2, 2)$

$\varphi(q+q) = (2, 4) \neq (2, 2) = \varphi(q) + \varphi(q)$

d) $\varphi(p) = (p(1), p(2))$ je lineární zobrazení

$\varphi(p+q) = ((p+q)(1), (p+q)(2)) = (p(1) + q(1), p(2) + q(2)) = (p(1), p(2)) + (q(1), q(2))$

$\varphi(p) + \varphi(q) = (p(1), p(2)) + (q(1), q(2))$

$\forall p, q \in \mathbb{R}_3[x] \quad p(1), q(1) \quad \varphi(p+q) = \varphi(p) + \varphi(q) \quad \checkmark$

$\varphi(a \cdot q) = (a \cdot q(1), a \cdot q(2)) = (a \cdot q(1), a \cdot q(2))$

$a \cdot \varphi(q) = a \cdot (q(1), q(2)) = (a \cdot q(1), a \cdot q(2))$

$$\cdot \varphi(a \cdot \gamma) = (a \cdot \gamma)(1), (a \cdot \gamma)(2) = (a \cdot \gamma(1), a \cdot \gamma(2))$$

$$a \cdot \varphi(\gamma) = a \cdot (\gamma(1), \gamma(2)) = (a \cdot \gamma(1), a \cdot \gamma(2)) //$$

$$\forall a, \gamma \in \mathbb{R} \quad \varphi(a \cdot \gamma) = a \cdot \varphi(\gamma)$$

Pozn. Všetky lin. zobrazenia $\gamma: \mathbb{R}^k \rightarrow \mathbb{R}^n$ sú tvaru

$$\gamma(x) = A \cdot x, \text{ kde } A \in \text{Mat}_{n \times k}(\mathbb{R}).$$

Porovnaním tohoto hneď vidíme, že Ab_3 je lineárne:

$$\varphi(x_1, x_2) = \begin{pmatrix} 2 & -3 \\ 0 & 5 \\ 1 & -1 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \end{pmatrix}$$

Příklad 2. Ve vektorovém prostoru \mathbb{R}^3 uvažujme bázi $u_1 = (1, 0, 1)$, $u_2 = (0, 1, 1)$, $u_3 = (1, 1, 1)$. Necht' $\varphi: \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}^3$ je lineární zobrazení, o němž víme, že

$$\varphi(u_1) = u_1, \varphi(u_2) = u_3, \varphi(u_3) = u_2.$$

Najděte matici A tvaru 3×3 tak, aby v souřadnicích standardní báze bylo $\varphi(x) = Ax$.

Poznáme
$$\left(\begin{array}{c|c} u_1 & \varphi(u_1) \\ u_2 & \varphi(u_2) \\ u_3 & \varphi(u_3) \end{array} \right) = \left(\begin{array}{c|c} u_1 & u_1 \\ u_2 & u_3 \\ u_3 & u_2 \end{array} \right)$$

a ukaže
$$\left(\begin{array}{c|c} e_1 & \varphi(e_1) \\ e_2 & \varphi(e_2) \\ e_3 & \varphi(e_3) \end{array} \right) \quad \text{pro } x = (x_1, x_2, x_3) = x_1 \cdot e_1 + x_2 \cdot e_2 + x_3 \cdot e_3$$

$$\varphi(x) = x_1 \cdot \varphi(e_1) + x_2 \cdot \varphi(e_2) + x_3 \cdot \varphi(e_3) = \underbrace{\begin{pmatrix} \varphi(e_1) & \varphi(e_2) & \varphi(e_3) \end{pmatrix}}_A \cdot \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{pmatrix}$$

$A \leftarrow$ hledáme

proto $\varphi(e_1), \varphi(e_2), \varphi(e_3)$ získáme:

$$\left(\begin{array}{c|c} u_1 & \varphi(u_1) \\ u_2 & \varphi(u_2) \\ u_3 & \varphi(u_3) \end{array} \right) \xrightarrow{\text{ERO}} \dots \sim \left(\begin{array}{c|c} e_1 & \varphi(e_1) \\ e_2 & \varphi(e_2) \\ e_3 & \varphi(e_3) \end{array} \right) \quad \begin{matrix} A^T \\ \varphi(e_1) \\ \varphi(e_2) \\ \varphi(e_3) \end{matrix}$$

(Roukaj algoritmus ak při výpočtu inverzní matice)

$$\left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & 1 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 1 & 1 & 1 & 1 \\ 1 & 1 & 1 & 0 & 1 & 1 \end{array} \right) \sim \left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & 1 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 1 & 1 & 1 & 1 \\ 0 & 1 & 0 & -1 & 1 & 0 \end{array} \right) \sim \left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & 1 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 & -1 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 2 & 0 & 1 \end{array} \right)$$

$$\sim \left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & 0 & -1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & -1 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 2 & 0 & 1 \end{array} \right) \quad \varphi(e_1) = \begin{pmatrix} -1 \\ 0 \\ 0 \end{pmatrix}, \varphi(e_2) = \begin{pmatrix} -1 \\ 1 \\ 0 \end{pmatrix}, \varphi(e_3) = \begin{pmatrix} 2 \\ 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$

A^T

$$\varphi(x) = \begin{pmatrix} \varphi(e_1) & \varphi(e_2) & \varphi(e_3) \end{pmatrix} \cdot x = \begin{pmatrix} -1 & -1 & 2 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{pmatrix}$$

A

skvělka

$$\varphi(u_1) = A \cdot \begin{pmatrix} 1 \\ 0 \\ 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -1 & -1 & 2 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 \\ 0 \\ 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 \\ 0 \\ 1 \end{pmatrix} = u_1 \quad \checkmark$$

$$\varphi(u_2) = A \cdot \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \\ 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -1 & -1 & 2 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \\ 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \\ 1 \end{pmatrix} = u_3 \quad \checkmark$$

$$\varphi(u_3) = A \cdot \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \\ 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -1 & -1 & 2 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \\ 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \\ 1 \end{pmatrix} = u_2 \quad \checkmark$$

$$A = \begin{pmatrix} -1 & -1 & 2 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}$$

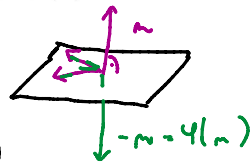
Pozn. Každé lin. zobrazení je jednoznačně určeno obrazy báze vektorov. (mezi prostory s dimenzí $< \infty$)

Příklad 3. Necht' φ je zobrazení \mathbb{R}^3 do sebe, které je symetrií podle roviny $x_1 - x_3 = 0$.
Najděte matici B takovou, že v souřadnicích standardní báze je $\varphi(x) = Bx$.

Připomeněte symetrii podle roviny:

normálový vektor roviny $n \mapsto -n$ (opačný vektor)

stejně vektory roviny $u \mapsto u$
 $v \mapsto v$

ROVINA:

$$\textcircled{1} x_1 + \textcircled{0} x_2 - \textcircled{-1} x_3 = 0$$

$$\begin{pmatrix} x_1 & x_2 & x_3 \\ 1 & 0 & -1 \end{pmatrix}$$

$$\begin{aligned} x_3 &= t \in \mathbb{R} \\ x_2 &= s \in \mathbb{R} \\ x_1 &= t \end{aligned}$$

$$\begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} t \\ s \\ t \end{pmatrix} = t \cdot \underbrace{\begin{pmatrix} 1 \\ 0 \\ 1 \end{pmatrix}}_u + s \cdot \underbrace{\begin{pmatrix} 0 \\ 1 \\ 0 \end{pmatrix}}_v$$

$$n = (1, 0, -1)$$

Ukážeme $B = (\varphi(e_1) \varphi(e_2) \varphi(e_3))$. Počítáme $\varphi(e_1), \varphi(e_2), \varphi(e_3)$.

Máme

$$\left(\begin{array}{c|c} n & -n \\ u & u \\ v & v \end{array} \right) = \left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & -1 & -1 & 0 & 1 \\ 1 & 0 & 1 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 & 0 & 1 & 0 \end{array} \right) \sim \left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & 1 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 2 & 2 & 0 & 0 \end{array} \right) \sim \left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 1 & 0 & 0 \end{array} \right)$$

$$\varphi(e_1) = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ 1 \end{pmatrix} \quad \varphi(e_2) = \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \\ 0 \end{pmatrix} \quad , \quad \varphi(e_3) = \begin{pmatrix} 1 \\ 0 \\ 0 \end{pmatrix}$$

$$B = (\varphi(e_1) \varphi(e_2) \varphi(e_3)) = \begin{pmatrix} 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 \\ 1 & 0 & 0 \end{pmatrix}$$

B je symetrická

t.j. $B = B^T$

(φ je symetrie)

SKŮŠKA:

$$B \cdot \begin{pmatrix} 1 \\ 0 \\ -1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 \\ 1 & 0 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 \\ 0 \\ -1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -1 \\ 0 \\ 1 \end{pmatrix} \checkmark$$

$$B \cdot \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \\ 0 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 \\ 1 & 0 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \\ 0 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \\ 0 \end{pmatrix} \checkmark$$

$$B \cdot \begin{pmatrix} 1 \\ 0 \\ 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 \\ 1 & 0 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 \\ 0 \\ 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 \\ 0 \\ 1 \end{pmatrix} \checkmark$$

Příklad 4. Najděte bázi jádra a obrazu lineárního zobrazení $\varphi: \mathbb{R}^4 \rightarrow \mathbb{R}^3$ zadaného předpisem

$$\varphi \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \\ x_4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -2x_1 + x_2 - x_3 \\ x_1 + 2x_2 + 3x_3 + 5x_4 \\ 2x_1 + 3x_2 + 5x_3 + 8x_4 \end{pmatrix}.$$

Jadro zobrazení φ je podprostor $\ker \varphi = \{v \in U \mid \varphi(v) = 0\} \subseteq U$

Obraz zobrazení φ je podprostor $\text{im } \varphi = \{\varphi(v) \in V \mid v \in U\} \subseteq V$

Platí $\dim(\text{im } \varphi) + \dim(\ker \varphi) = \dim(U)$!

1. $\ker \varphi$. $x = (x_1, x_2, x_3, x_4) \in \ker \varphi \Leftrightarrow \varphi(x) = 0$ t.j. $\begin{pmatrix} -2x_1 + x_2 - x_3 \\ x_1 + 2x_2 + 3x_3 + 5x_4 \\ 2x_1 + 3x_2 + 5x_3 + 8x_4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \end{pmatrix}$.

$$\begin{pmatrix} -2x_1 + x_2 - x_3 \\ x_1 + 2x_2 + 3x_3 + 5x_4 \\ 2x_1 + 3x_2 + 5x_3 + 8x_4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -2 & 1 & -1 & 0 \\ 1 & 2 & 3 & 5 \\ 2 & 3 & 5 & 8 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \\ x_4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \end{pmatrix}$$

řešíme $\begin{pmatrix} x_1 & x_2 & x_3 & x_4 \\ -2 & 1 & -1 & 0 \\ 1 & 2 & 3 & 5 \\ 2 & 3 & 5 & 8 \end{pmatrix} \sim \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 & 5 \\ 0 & 4 & 4 & 9 \\ 0 & 5 & 5 & 10 \end{pmatrix} \sim \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 & 5 \\ 0 & 1 & 1 & 2 \\ 0 & 1 & 1 & 2 \end{pmatrix} \sim \begin{pmatrix} x_1 & x_2 & x_3 & x_4 \\ 1 & 2 & 3 & 5 \\ 0 & 1 & 1 & 2 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}$

$x_4 = t \in \mathbb{R}$
 $x_3 = s \in \mathbb{R}$
 $x_2 = -2t - s$
 $x_1 = -5t - 3s - 2(-2t - s) = -t - s$

$$\begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \\ x_4 \end{pmatrix} = t \cdot \begin{pmatrix} -1 \\ -2 \\ 0 \\ 1 \end{pmatrix} + s \cdot \begin{pmatrix} -1 \\ -1 \\ 1 \\ 0 \end{pmatrix} = \Rightarrow \text{LN}$$

u_1 u_2

báze $\ker \varphi$ je u_1, u_2 ($\ker \varphi = [u_1, u_2]$ a u_1, u_2 jsou LN) $\dim(\ker \varphi) = 2$

2. $\text{im } \varphi$ je generováno sloupci matice t.j. $\text{im } \varphi = \left[\begin{pmatrix} -2 \\ 1 \\ 2 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 1 \\ 2 \\ 3 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} -1 \\ 3 \\ 5 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 \\ 5 \\ 8 \end{pmatrix} \right]$.
 $\text{im } \varphi = [\varphi(e_1), \varphi(e_2), \varphi(e_3), \varphi(e_4)] \subseteq \mathbb{R}^3$

v_1 v_2 v_3 v_4

Abyste našli bázi $\text{im } \varphi$, musíme vybrat maximálně zoznam LN vektorů sruvnatých lineárním obalem z v_1, v_2, v_3, v_4 .

$$(v_1, v_2, v_3, v_4) = \text{matice prvků} = \begin{pmatrix} -2 & 1 & -1 & 0 \\ 1 & 2 & 3 & 5 \\ 2 & 3 & 5 & 8 \end{pmatrix} \xrightarrow{\text{přechod}} \xrightarrow{\text{úprava}} \sim \begin{pmatrix} v_1 & v_2 & v_3 & v_4 \\ 1 & 2 & 3 & 5 \\ 0 & 1 & 1 & 2 \end{pmatrix}$$

Báze $\text{im } \varphi$ je v_1, v_2 alebo v_1, v_3 alebo v_1, v_4 .

$\dim(\text{im } \varphi) = 2$

Ověřte formulu pro dimenze:

Ukrajne formulu pre dimenzije.

$$\dim(U) = \dim(\mathbb{R}^4) = 4$$

$$\begin{aligned} \dim(\mathbb{R}^4) &= \dim(\ker \varphi) + \dim(\operatorname{im} \varphi) \\ 4 &= 2 + 2 \quad \checkmark \end{aligned}$$

Pozn. $\operatorname{im} \varphi = [\varphi(e_1), \varphi(e_2), \varphi(e_3), \varphi(e_4)]$, pretože

ľubovoľný prvok $\operatorname{im} \varphi$ je tvaru $\varphi(y)$, kde $y \in \mathbb{R}^4$. \mathbb{R}^4 má

štandardnú bázu (e_1, e_2, e_3, e_4) , preto pre $y_1, y_2, y_3, y_4 \in \mathbb{R}$

$$\text{je } y = y_1 \cdot e_1 + y_2 \cdot e_2 + y_3 \cdot e_3 + y_4 \cdot e_4 \quad | \quad y$$

$$\varphi(y) = y_1 \cdot \varphi(e_1) + y_2 \cdot \varphi(e_2) + y_3 \cdot \varphi(e_3) + y_4 \cdot \varphi(e_4).$$

$\Rightarrow \varphi(e_1), \varphi(e_2), \varphi(e_3), \varphi(e_4)$ generujú $\operatorname{im} \varphi$.